

پیرامون خارج شدن کارگاه های کمتر از ۱۰ کارگر از شمول ماده ۴۱ قانون کار

محمد صفوی

www.bonyadekar.com

فقر و گرسنگی و تشدید استثمار و بیکاری بیشتر برای کارگران !

قانون کار و تامین اجتماعی مصوبه سال ۱۳۶۹ که شامل اندک ترین پوشش حمایتی کارگران است، قانونی که برخی از مواد آن حتی با مصوبه های سازمان جهانی کار مطابقت ندارد. بجای آنکه مورد بازبینی اصلاحی و تعویض به نفع طبقه کارگر ایران قرار بگیرد، تا کنون در چندین مورد بصورت گسترده ای از جانب تشکلات کارفرمایی و سیاستهای رسمی دولتی و با تایید شورای نگهبان و مجلسین پنجم و ششم و توافق تشکلات کارگری وابسته به دولت نظیر تشکیلات خانه کارگر و شورای عالی کار، مورد تعرض جدی و گسترده قرار گرفته است. حاصل این عملکرد فقر و گرسنگی و بیکاری بیشتر برای کارگران و از طرف دیگر، قدرت و آزادی بیشتری به صاحبان کار اعطاء کرده است.

نخستین بار در پی اجرای طرح تعدیل اقتصادی و یا تعدیل نیروی انسانی (اخراج و بیکار سازی کارگران) و اجرای طرح خصوصی سازی در زمان ریاست جمهوری هاشمی رفسنجانی، شاهد آن بودیم که هزاران کارگر، خصوصا زنان کارگر که به خاطر اعمال سیاست های تبعیض گونه از مهارت های فنی و تخصصی کمتری بهره مند بودند شامل اخراج ها و باز خریدهای دسته جمعی قرار گرفتند. طرح تعدیل اقتصادی و خصوصی سازیها که با همکاری دولت و تشکلهای کارفرمایی و صاحبان سرمایه، بدون مشورت با کارگران و در نبود تشکل های واقعی و مستقل کارگری انجام شد، حاصلش جز تشدید استثمار و فقر بیشتر برای کارگران نبود. نتیجه آن سیاست ضد کارگری به این ترتیب بود که بجای استخدام رسمی به کارگیری و استخدام کارگران قراردادی با قراردادهای ۸۹ روزه، بودن مزایا و بصورت وسیعی در کارخانجات بشیوه معمول در آمد. سطح دستمزد کارگران بشدت کاهش پیدا کرد. ساعات کار طولانی تر و دشوارتر شد. اضافه کاری اجباری به کارگران تحمیل گردید. اخراج مستقیم توسط کار فرمایان و مدیریت بدون پرداخت حقوق و مزایا و عدم تمدید قرارداد کارگران پیمانی رواج پیدا کرد و اردوگاه بیکاران نسبت به قبل گسترده تر شد. کار خانگی و کنتراتی و شیوه تولید ارزانتر رواج پیدا کرد. به این ترتیب بود که بخش وسیعی از کارگران از زیر پوشش حمایتی قانون کار خارج و به حاشیه فقر و گرسنگی پرتاب شدند.

در دوره بعد بنا به توصیه های تشکل کار فرمایی (اتاق بازرگانی) به بهانه و وعده ایجاد یک میلیون فرصت شغلی، دولت طرح معافیت کارگاه های کمتر از ۵ کارگر از شمول قانون کار را به مجلس برد و سرانجام این طرح ضد کارگری نیز در تاریخ ۸ اسفند ۱۳۷۸ به تصویب مجلس پنجم و

شورای نگهبان رسید. به این ترتیب یکبار دیگر کارگران و قانون کار فعلی مورد تعرض جدی قرار گرفت و به همین خاطر کارگران واحدهای تولیدی که متوجه خطرات این مصوبه ضد کارگری شده بودند با شعارهای "مجلس به ما عیدی داد" و "یه نون آجری داد" و "خروج کارگاههای زیر ۵ نفر نظام نوین برده داری است" و "۰۰۰ در مقابل مجلس اقدام به تجمع اعتراضی کردند. معافیت کارگاه های ۵ نفر و کمتر از شمول قانون کار، علی‌رغم وعده‌های داده شده مبنی بر افزایش شغل و کار، نه تنها فرصت شغلی تازه‌ای ایجاد نکرد بلکه کارگران با تشدید استثمار و بیکاری گسترده تری در سطح جامعه روبرو شدند. بطوریکه بنا به آمار رسمی دولتی تعداد کارگران بیکار از مرز ۲ میلیون و ۸۰۰ هزار در سال ۱۳۷۸ به مرز ۳ میلیون و ۲۰۰ هزار در سال ۱۳۸۱ رسید. و به این ترتیب حدود ۲ میلیون ۸۰۰ هزار کارگر از تمامی حقوق و مزایای اندک قید شده در قانون کار و تامین اجتماعی محروم شدند.

در همین راستا، مجلس ششم نیز به بهانه ایجاد اشتغال و برداشتن ایجاد موانع در مقابل سرمایه گذاری، دیواری کوتاه تر از دیوار محروم ترین قشر کارگری، یعنی کارگران قالی باف پیدا نکرد و ۳۰۰ هزار کارگر قالی باف را که ۹۰٪ آنان را کارگران زن تشکیل می‌دهند از زیر پوشش قانون کار و تامین اجتماعی خارج ساخت و آنان را به اردوگاه بی پناهی و گرسنگی و فقر بیشتر سوق داد. به همین روال در ادامه اجرای سیاست گام به گام تحدید و حذف تدریجی قانون کار و حذف مواد مهم و اساسی آن از جمله حذف ماده ۲۷، که کارفرما و مدیریت بتواند بدون قید و شرط کارگران را اخراج نمایند مرحله اجرا گذاشته شد. هم اکنون دولت و مجلس با توافق شورای عالی کار، تشکل کارگری وابسته به دولت و با توصیه و تشویق صندوق بین المللی پول و در جهت برآورده کردن پیش شرطهای ورود به سازمان غیر دمکراتیک تجارت جهانی، حذف کارگاه های کمتر از ۱۰ کارگر را مجدداً در دستور کار خود قرار داده‌اند. پیشنهاد دهندگان این طرح قبلاً در اواخر سال ۱۳۷۷ در پی معافیت کارگاه‌های کمتر از ده نفر از شمول قانون کار بودند، که با اعتراض جدی کارگران در مقابل اتاق بازرگانی روبرو شدند.

در گزارش روزنامه همشهری (چهار شنبه ۱۳۸۱ یکم ژانویه ۲۰۰۳) می‌خوانیم: "بر اساس آیین نامه تدوین شده در صورت تصویب هیئت وزیران کارگاه‌های فعالی که کمتر از ۱۰ کارگر دارند از شمول ماده ۴۱ قانون کار خارج می‌شوند."

مدت معافیت از شمول مواد مذکور ۳ سال تعیین و مقرر شده است. پس از پایان این دوره ۳ ساله مجدداً آیین نامه با توجه به شرایط روز اقتصادی مورد بازنگری قرار خواهد گرفت. در آیین نامه پیشنهادی روابط کارگر و کارفرما به موجب قرار داد منعقد کتبی و شفاهی میان آن مشخص خواهد شد در صورتی که قرار داد کتبی باشد در سه نسخه تنظیم خواهد شد. در ادامه آمده است: ارائه این آیین نامه به هیئت دولت در پی توافق اعضای شورای عالی کار صورت گرفت."

ماده ۴۱ قانون کار و تامین اجتماعی مصوبه ۱۳۶۹ و بند ۱ و ۲ و یک تبصره آن که قرار است

براساس آیین نامه پیشنهادی، کارگاه‌های ۱۰ نفره کمتر از شمول قانون کار حذف شود، ماده‌ای است که کارفرما را موظف می‌کند که حداقل میزان دستمزد تعیین شده توسط شورای عالی کار را به کارگران پرداخت نماید.

در ماده ۴۱ قانون کارآمده است: "شورای عالی کار همه ساله موظف است میزان حداقل مزد کارگران را برای نقاط مختلف کشور و یا صنایع مختلف با توجه به معیارهای ذیل تعیین نماید.

۱- حداقل مزد کارگران با توجه به درصد تورمی که از طرف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اعلام میشود.

۲- حداقل مزد بدون آنکه مشخصات جسمی و روحی کارگران و ویژگی‌های کار محول شده را مورد توجه قرار دهد باید به اندازه‌ای باشد تا زندگی یک خانواده که تعداد متوسط آن توسط مراجع اعلام میشود را تامین نماید.

تبصره- کارفرمایان موظفند که در ازای انجام کار در ساعت تعیین شده قانونی به هیچ کارگری کمتر از حداقل مزد تعیین شده جدید پرداخت نمایند و در صورت تخلف ضامن تأدیه ما به التفاوت مزد پرداخت شده و حداقل مزد جدید میباشند."

با حذف این ماده در مورد کارگاه‌های کمتر از ۱۰ نفر برای یک بار دیگر شاهد خواهیم بود که دولت و مجلس و شورای عالی کار با اتخاذ این سیاست تبعیص گونه و نا عادلانه زندگی هزاران کارگر و خانواده آنان را مورد تعرض جدی قرار داده است. در عوض آزادی و اختیارات بیشتری را به بهانه ایجاد مشاغل تازه به صاحبان کار و سرمایه اعطاء نموده است. تصویب این آیین نامه ضد کارگری اگر از جانب کارگران تمامی کارگاه‌های تولیدی مورد اعتراض جدی قرار نگیرد موجب خواهد شد که کارگران از حق داشتن همین دستمزد ناچیز بخور و نمیر نیز محروم شوند و اختیار تعیین سطح دستمزد بطور کامل به صاحبان کار و سرمایه سپرده خواهد شد. آنان بر اساس این مصوبه اختیار تام پیدا خواهند کرد که میزان حداقل دستمزد را هر طور که مایل بودند تعیین نمایند. در یک کلام حذف ماده ۴۱، باعث کاهش شدید دستمزدها و تشدید استثمار در کارگاه‌های کمتر از ۱۰ نفر خواهد شد. چنانچه تجربیات چند ساله‌ی اخیربوضوح نشان داده است، حذف گام به گام قانون کار و از بین بردن اندک پوشش حمایتی کارگران علی‌رغم ادعای مسئولین دولتی و صاحبان سرمایه نه تنها باعث ازدیاد اشتغال و از بین بردن بیکاری نشده، بلکه اردوگاه فقر و بیکاری را بیش از پیش گسترش داده است. تصویب معافیت کارگاه‌های کمتر از ده نفر از شمول ماده ۴۱ قانون کار ضمن اینکه کارگران این واحدها و خانواده‌های آنان را به فقر و گرسنگی و بیکاری بیشتر سوق خواهد داد، عوارض جانبی آن که همانا ازدیاد کودکان کار و کودکان خیابانی و ازدیاد پدیده دختران فراری و افزایش خشونت در خانواده‌های کارگر است که به مراتب دردناکتر و مخرب تر خواهد بود.